

## Rozhovor k 20 rokom samostatnej SR

**Brat Delinga, ako ste sa po novembri 1989 dostali k politike? Nikdy ste neboli v komunistickej strane a posledné roky socializmu ste pôsobili v „pokojných“ vodách ekonóma na jednotnom roľníckom družstve.**

Za „pokojné vody“ sa dajú považovať len roky 1972-1989. Lebo vtedy som nebol tak verejne známy, aby sa moje meno „pretriasalo“ v tlači. Okrem rokov 1967-1972, keď som sa ako mladý poľnohospodársky inžinier ešte v Levickom okrese zapojil do rušenia ČSM. Cez Kluby mladých poľnohospodárskych odborníkov (Agrokluby) som aktívne vystupoval za vytvorenie profesionálnych mládežníckych združení. Stal som sa predsedom Asociácie agroklubov Slovenska (AAS) a členom Slovenského predsedníctva vtedajšej STRETY, čo bola organizácia pre dedinskú a poľnohospodársku mládež (1967-1970). V tom čase o tom písali len mládežnícke noviny a Roľnícke noviny. Po normalizácii v roku 1972 som musel s touto činnosťou skončiť, lebo predstavitelia vtedajších orgánov SÚV SZM a ÚV KSS nás označovali za oportunistov v mládežníckom hnutí. V Prahe 1. 12. 1989 na 11. zjazde JRD ako nadpočetný delegát som spolu s 18 funkcionármi JRD – delegátmi zjazdu – založil prípravný výbor Československej strany poľnohospodárskej a bol som zvolený za jeho predsedu. Nebol som členom KSS, a preto padla na mňa voľba v rámci politickej iniciatívy. Ako to všetko vznikalo, čo tomu predchádzalo a aký bol politický boj na zjazde, to je historicky známe, lebo ešte vtedy sa javila členom ÚV KSČ chvíľa, že družstevníci môžu politickú situáciu v štáte zvrátiť. My sme však takéto zámery nemali, práve naopak. Bolo potrebné aj poľnohospodárov politicky podchytiť, aby sa tento sektor nestal obeťou niečoho, čo bolo historicky už za nami. V slobodných voľbách 1990 sme však neuspeli ani na federálnej, ani národnej úrovni (2,8 %). Tak som inicioval na Slovensku medzi poľnohospodármi v družstvách, ale aj medzi súkromným sektorom, potravinármi a lesákmi vznik novej politickej strany, ktorou bola Roľnícka strana Slovenska RSS (vznikla 10. 10. 1990). Bol som jej predsedom až do zániku v roku 1998.

**Hovoríte, že ste boli predsedom Roľníckej strany – ale vo federálnom parlamente ste boli členom klubu Sociálnej demokracie Slovenska a parlamentné lavice ste „drali“, aj keď len krátko, spolu s Alexandrom Dubčekom.**

Slovenský poľnohospodári (aj českí) sa po nežnej revolúcii prejavovali ako nejednotný politický subjekt. Vieme, že v začiatkoch „zúrila“ aj na Slovensku revolúcia za rozpúšťanie JRD. Niekde prevládali názory, že je lepšie hospodáriť súkromne, čiže farmárčiť. Boli to veľké politické strety v národných parlamentoch aj vo federálnom parlamente. Politickí prívrženci KDH na Slovensku aj v Čechách tvrdo presadzovali zánik JRD. My v Roľníckej strane Slovenska sme presadzovali to, čo je pre regióny prirodzené. Teda ak sú členovia – roľníci za JRD, nech hospodária ďalej. Kde sa rozhodnú byť rozdelení (boli veľké celky), nech idú od seba, alebo kto chce farmárčiť, nech farmárči. To sa mnohým nepáčilo, a tak si na platforme Zväzu družstevných roľníkov v roku 1991 založili Politické hnutie družstevných roľníkov. Išlo o transformáciu družstiev a o obnovenie súkromného vlastníctva na pôde. Dospeli sme k záveru, že vo voľbách v r. 1992 znovu neuspějeme a poľnohospodárov nebude jednotne v parlamentoch nikto zastupovať. Rozhodli sme sa hľadať silnejšieho politického partnera. Neuspeli sme v rokovaní s HZDS ani so SDĽ, a tak som oslovil najvyššieho predstaviteľa Sociálnodemokratickej strany na Slovensku, ktorým sa stal v januári 1992 pán Alexander Dubček. Po dvoch pokusoch sme sa dohodli (spoločne aj s Hnutím družstevných roľníkov) na tzv. tichej koalícii a ja som bol zaradený na kandidátku do FZ – Snemovne národov ako druhý v poradí za Alexandrom Dubčekom (vtedy bol ešte predsedom FZ). Uspeli sme, a tak som sa stal v júni 1992 poslancom FZ – SN a členom politického klubu Sociálnej demokracie Slovenska. Predsedom klubu bol A. Dubček. Keďže sme boli v jednom politickom klube, sedel som v Snemovni národov s ním. Členom SDSS som sa však nikdy nestal, veď som aj ďalej bol predsedom RSS. V politických bojoch vo FZ som bol vládnu koalíciou (ODS a HZDS) zvolený za predsedu Stálej poľnohospodárskej komisie hospodárskeho výboru FZ. Poslanecky som pracoval vo dvoch výboroch.

**Poslanci Federálneho zhromaždenia v roku 1992 urobili niečo neobvyklé – rozhodli sa sami seba zrušiť . Rozhodli sa prísť dobrovoľne o poslanecký príspevok, poslaneckú imunitu a o „svetskú slávu“, čo sa nestáva často v politickej štruktúre. Čo vás presvedčilo, že ste zdvihli ruku za zánik ČSFR? Vieme, že Sociálnodemokratická strana Slovenska a aj Dubček, kým žil, presadzovala iné riešenia.**

Boli to naozaj osobné osudové rozhodnutia. Okrem už spomínanej politickej situácie v poľnohospodárstve a dôkladnom poznaní vzťahov medzi slovenským a českým poľnohospodárstvom (veď som pracoval 16 rokov v ústredí Zväzu družstevných roľníkov) som si vždy v takýchto osobných zlomových situáciách pripomínal, čo urobili naši dávni predchodcovia – mám tým na mysli osoby aj z evanjelickej cirkvi ako Hurban, Hodža, Štúr a ďalší, keď bojovali za slovenskú reč, samostatnosť a národné povedomie. To bolo tiež pre mňa určujúce. Vtedy z nás nikto nemyslel na osobné výhody, alebo prospech. Veď ako poslanci FZ sme mali 2000 Kčs mesačný príspevok na výdavky a museli sme byť zamestnaní. O poslaneckých kanceláriách alebo asistentoch nikto ani len nespíval. Pamätám si, že práve koncom novembra 1992 som trpel na ľadvinovú koliku a ležal som vo Vojenskej nemocnici v Bratislave, kde sa ma lekári snažili čo v najkratšom čase dať zdravotne do poriadku, aby som mohol ísť hlasovať. Áno, na začiatku, ešte na predvolebných mítingoch a potom po príchode do FZ som počúval, že bude ďalej federácia alebo konfederácia, ako nám to HZDS a KDĽ predznačovali. No veľmi rýchlo som sa zorientoval (už v r. 1990, keď som sa zúčastnil na voľbe prvého československého prezidenta a prijatí 20 slovenských politikov na Pražskom hrade, som začal vnímať rozdielnosť postojov), najmä keď V. Havel v júli abdikoval a musel som 5-krát zbytočne voliť prezidenta ČSFR, že Slovensko inú šancu nemá, ako dosiahnuť ústavné rozdelenie federálneho štátu, a tak získať z neho svoj tretinový podiel. Ako by sa zachovali dnešní ústavní činitelia, to netuším, ale myslím si, že sú aj medzi nimi takí, ktorí by nezaváhali. V klube SDSS aj napriek tomu, že predsedom bol p. A. Dubček (do havárie), nám boli tieto veci už v závere roka jasné, najmä nám trom, ktorí sme za delenie federálneho štátu hlasovali. Panovalo však napätie, lebo na schválenie ústavného zákona bol potrebný súhlas trojpäťinovej väčšiny slovenských poslancov v Snemovni národov a podľa Ústavy FZ ČSFR v takýchto prípadoch platil zákaz majorizácie menšinového národa. Že v novej SR po roku 1993 sa nenaplnili sľuby od poslancov vtedajšej SNR (čo bolo v zákone zakotvené), to len potvrdzuje, že im stačilo, aby sme svoju úlohu zohrali, a ďalej sa máme o seba postarať.

**Ako ste pôsobili v politike ďalej? Verejnosti je známa vaša spoločná fotografia po voľbách v roku 1994 s Vladimírom Mečiarom, Jánom Ľuptákom a Jánom Slotom pri podpise koalíčnej dohody...**

Ja som aj ďalej zostal verný presadzovaniu agrárnej politiky a postavenia slovenských poľnohospodárov v novom štáte, politicky v Roľníckej strane Slovenska ako jej predseda. Aj keď nás nebolo veľa, neodradila nás pokračujúca roztrieštenosť poľnohospodárov. Politické zázemie sme hľadali tam, kde poľnohospodárstvu – našej politike a presadzovaniu potrebných záujmov rozumeli a chceli ich uplatňovať. Nemohla to už byť SDSS, ktorá bola naďalej slabá. Našli sme spojenca v HZDS, a preto sme sa dohodli pri predčasných voľbách v r. 1994 na koalícii HZDS-RSS a v NR SR sme mali troch poslancov. Ja som sa stal predsedom Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a Miroslav Maxon (podpredseda RSS) predsedom finančného a rozpočtového výboru NR SR, neskoršie ministrom financií SR. Takéto postavenia sme mohli dosiahnuť len tak, že sme boli uznávanými poľnohospodárskymi a ekonomickými odborníkmi a mali sme v tejto pospolitosti aj podporu. Tak som podpisoval aj koalíčnú dohodu. Dodnes si myslím, že pre poľnohospodárov to vtedy bola správna voľba. Pochopili to aj priatelia z Hnutia poľnohospodárov a dohodli sme sa na vzájomnom zlúčení do Novej agrárnej strany. V koalícii sme presadzovali predovšetkým poľnohospodársku prvovýrobu, či už vo finančných zdrojoch, na trhu, alebo v potravinárskom priemysle. Napriek politickému spojeniu poľnohospodárov sme v politickej koalícii nemali takú silu, aby sme zabránili kauzám, ktoré ju poškodzovali. Aj keď sme sa potom už s HZDS-ĽS zlúčili (1998), naše postavenie bolo vždy vnímané ako politická potreba urobiť pre poľnohospodárstvo čo najviacej. Bolo už prístupové obdobie do EÚ a iné politické strany poľnohospodárstvo nemali v „láske“. Ako to vyzerá s poľnohospodárstvom dnes, to už všetci v tomto dvadsaťročnom štáte vidia.

**Ako hodnotíte dnes s odstupom 20 rokov vznik samostatnej Slovenskej republiky? Čo vás príjemne prekvapilo a s čím ste pred 20 rokmi nerátali?**

Z môjho pohľadu a presvedčenia nieto o čom pochybovať. Nielenže som hrdý na svoje rozhodnutie, ale o správnosti vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa presvedčame. Vývoj každého samostatného štátu je poznačený mnohými nepríjemnosťami, tie by nemali prevažovať. Veľmi náročné boli prvé roky samostatnosti, roky udržania štátu a teraz nádejí v národe. Veď okrem závidi o „nekrvavom“ delení bolo najpotrebnejšie udržať základné odvetvia v štáte v dobrej prosperite, aby štát mohol vôbec existovať. A to sa vždy nedarilo. Kto tomu nerozumel a ešte nerozumie, ten to považuje len za rozdeľovací alebo privlastňovací proces. Veľa osôb sa tzv. angažovalo, ale málo aj svoje schopnosti pre chod štátu odovzdávalo. Prejavuje sa to najmä v preceňovaní sily demokracie a veľkej voľnosti v tzv. podnikaní, najmä tých, ktorí pre štát nechcú nič dať. Príjemne ma prekvapila medzinárodná mienka o delení federálneho štátu a schopnostiach Slovákov budovať svoje, nielen štátne. Príjemne ma prekvapila skromnosť väčšiny národa, najmä v chudobných regiónoch. Príjemne ma prekvapuje budovanie infraštruktúry, aj keď by mala viacej napredovať. Negatívom je veľký pokles dobrých ľudských vlastností a vysoký prejav závidi. Rodina stratila svoje najvzácnejšie poslanie pri výchove novej generácie a tzv. svetoobčianstvo je plášťom na zakrytie národného povedomia a vedomostí o národe. Tretí pilier štátu, jeho ochrana a ochrana pravdy je podľa mňa v „súkromnom vlastníctve“, tak vzniká značná beznádejnosť tých, čo ju potrebujú, alebo hľadajú. Stráca sa viera v to najdôležitejšie, v Toho, ktorý stvoril tento svet. S tým som najmenej rátal.

**Za rozhovor ďakuje Dušan Vagaský, riaditeľ GBÚ**